

Klass: Maxillopoda, **Ordning:** Acrothoracica, **Familj:** Trypetesidae, **Släkte:** Trypetesa, **Art:** Trypetesa lampas (Hancock, 1849) **Synonymer:**

Kännetecken

Trypetesa lampas är en liten, borrhande skallös rankfoting. Manteln är omsluten av en kitinös säck som sitter fast på sidorna av borrhålet. Det är endast honan som blir vuxen, medan hanarna är små dvärghanar som endast blir 0,5-1 mm långa. Honan kan nå en storlek av 20 mm men blir vanligen bara omkring 5-6 mm lång. Hon är rödaktig i färgen med mörka cirrer. Den vanliga håven av cirrer (den håvliknande fångstapparaten för föda som syns tydligt på vanliga havstulpaner) är reducerad, och föda tas främst in genom pumpningar med manteln så att vatten och födopartiklar sugas in. Hanen är kraftigt reducerad med sidolober innehållande spermier, fettupplag och en enkel ögonfläck, motsatt dessa finns en segmenterad penis i en skida, tydligt längre än sidoloberna. Honan når sexuell mognad efter 6-9 månader och har en livslängd av 2-3 år medan hanen uppskattas bli endast 2-3 månader. När honan är ung kryper hon in i en eremitkrabbas snäckskal och borrar med hjälp av manteln och kemikalier upp ett slitsformat hål högt upp inuti snäckskalet. Här väntar hon på att en hane, i form av en cyprislav, ska hitta henne. Hanen kryper ned i öppningen för att fästa sig på honan, och byter sedan skal till en dvärghane och blir könsmogen inom ett par dagar efter den har fäst sig. På en hona kan finnas flera hannar - upp till 15 stycken har påträffats. Hanen befruktar honan genom mantelöppningen och kan befrukta flera på varandra följande äggläggningar. Honan släpper efter embryot utvecklingen ut frisimmande nauplielarver i äggkammaren. Larverna genomgår de vanliga stadierna - nauplie, metanauplie och cypris innan de metamorfoserar till en liten juvenil. Detta är en normal utveckling för överordningen *Thoracia* (de fastsittande havstulpanerna), men inte överordningen *Acrothoracia* som *T. lampas* tillhör. Här bär vanligtvis honan larverna inom sig till det slutliga cyprisstadiet.

Utbredning och status

Globalt är arten känd från södra Skandinavien (södra norska kusten och Nordsjön), Europas atlantkust inklusive Brittiska öarna och Irland, samt den västra delen av Medelhavet. På västra sidan av Atlanten är den funnen från Mexikanska golfen upp till North Carolina. På USAs östkust är det dock möjligt att det rör sig om ett artkomplex med flera inblandade arter. I svenska vatten är arten känd från Öresund i söder upp till norska gränsen, på grunt vatten. *Trypetesa lampas* var tämligen allmän uppe i Kosterområdet på 1970-talet, och återfanns då på ca en av tio *Buccinum*, men tycks sedan dess ha minskat kraftigt i området. Den verkar även ha minskat i Gullmarsområdet. Ingen ytterligare information om arten finns i nuläget, det är ännu oklart om några fynd av arten gjordes inom Svenska artprojektets marina inventering då allt material ännu inte är helt genomgått.

Ekologi

Arten är en endoparasit och utnyttjar insidan av eremitkrabbans boskal (främst *Buccinum* eller *Neptunea*) att borra sig in i. Vanligen rör det sig om skal som används av den vanliga eremitkrabban *Pagurus bernhardus*. Arten lever sublitoralt, dvs där man främst finner eremitkräftan. Honan suger in partiklar för att äta genom att pumpa med manteln, då fångstcirrer hos *T. lampas* är kraftigt reducerade. Denna sugmekanism verkar dock kunna vara kraftigt då man i maginnehållet hos *T. lampas* observerat eremitkrabbsembryoner från värderemiten (Williams, Gallardo & Murphy, 2011).

Hot

Inga kända hot, men då arten är en parasit är den beroende av att dess värdjur (vanligen eremitkrabban *Pagurus bernhardus*) inte minskar.

Åtgärder

Då hotbilden inte är klarlagd är det svårt att föreslå några specifika åtgärder. En ökad kunskap om arten, dess ekologi och status i svenska vatten är önskvärd

Övrigt

Etymologi: Släktnamnet är latiniserat till *Trypetesa* från grekiskan *trypetes* som betyder "borrhare". Artepitetet *lampas* kommer från det grekiska ordet för fackla eller på senare tid oljelampa, troligen här syftande på det smala öppningen i snäckskalet som påminner om hålet för en lampveke.

Litteratur

Enckell, P. H. 1980. Kräftdjur. Fältfauna. Signum i Lund. 685 sidor

Gotelli N.J. & H. R. Spivey. 1992. Male Parasitism and Intrasexual Competition in a Burrowing Barnacle. *Oecologia*, Vol. 91(4) sid. 474-480.

Southward, Alan J. 2008. Barnacles : keys and notes for identification of British species. *Synopses of the British fauna*, 57. 140 sidor

Williams J.D., A. Gallardo & A.E. Murphy. 2011. Crustacean parasites associated with hermit crabs from the western Mediterranean Sea, with first documentation of egg predation by the burrowing barnacle *Trypetesa lampas* (Cirripedia: Acrothoracica: Trypetesidae) *Integrative Zoology* 6: 13-27.

Författare

Matz Berggren